ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ (ΕΕ) 2020/1047 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

της 15ης Ιουλίου 2020

με την οποία επιτρέπεται στην Πορτογαλία να χορηγήσει άδεια σε βιοκτόνα που αποτελούνται από επιτόπου παραχθέν άζωτο για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς

(Το κείμενο στην πορτογαλική γλώσσα είναι το μόνο αυθεντικό)

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

Έχοντας υπόψη τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 528/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2012, σχετικά με τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση βιοκτόνων ([1]), και ιδίως το άρθρο 55 παράγραφος 3,

Αφού ζήτησε τη γνώμη της μόνιμης επιτροπής βιοκτόνων,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

(1) Το παράρτημα Ι του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012 περιέχει δραστικές ουσίες που έχουν χαρακτηριστικά πιο ευνοϊκά για το περιβάλλον ή την υγεία του ανθρώπου ή την υγεία των ζώων. Συνεπώς, στα προϊόντα που περιέχουν αυτές τις δραστικές ουσίες είναι δυνατόν να δίνεται άδεια με απλουστευμένη διαδικασία. Το άζωτο περιλαμβάνεται στο παράρτημα Ι του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012 μόνο για χρήση σε περιορισμένες ποσότητες σε ετοιμόχρηστες φιάλες αερίου.

(2) Σύμφωνα με το άρθρο 86 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012, έχει δοθεί έγκριση για το άζωτο ως δραστική ουσία για χρήση σε βιοκτόνα προϊόντα του τύπου προϊόντων 18, τα εντομοκτόνα ([2]). Βιοκτόνα που αποτελούνται από άζωτο, όπως έχει εγκριθεί, έχουν αδειοδοτηθεί σε αρκετά κράτη μέλη, μεταξύ αυτών στην Πορτογαλία, και κυκλοφορούν σε κυλίνδρους αερίου ([3]).

(3) Το άζωτο μπορεί επίσης να παραχθεί επιτόπου από τον ατμοσφαιρικό αέρα. Το επιτόπου παραχθέν άζωτο δεν έχει προς το παρόν εγκριθεί για χρήση στην Ένωση και ούτε έχει καταχωριστεί στο παράρτημα Ι του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012 ούτε έχει συμπεριληφθεί στον κατάλογο δραστικών ουσιών που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα επανεξέτασης των υφιστάμενων δραστικών ουσιών στα βιοκτόνα του παραρτήματος ΙΙ του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1062/2014 της Επιτροπής ([4]).

(4) Σύμφωνα με το άρθρο 55 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012, στις 11 Φεβρουαρίου 2020 η Πορτογαλία υπέβαλε στην Επιτροπή αίτηση για παρέκκλιση από το άρθρο 19 παράγραφος 1 στοιχείο α) του εν λόγω κανονισμού για να της επιτραπεί να χορηγήσει άδεια σε βιοκτόνα που αποτελούνται από άζωτο το οποίο έχει παραχθεί επιτόπου από τον ατμοσφαιρικό αέρα, για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς («η αίτηση»).

(5) Τα αντικείμενα που αποτελούν την πολιτιστική κληρονομιά προσβάλλονται και υφίστανται φθορές από μια μεγάλη ποικιλία επιβλαβών οργανισμών, από έντομα έως μικροοργανισμούς. Η παρουσία τέτοιων οργανισμών όχι μόνο μπορεί να οδηγήσει σε απώλεια του ίδιου του πολιτιστικού αγαθού, αλλά ενέχει επίσης τον κίνδυνο να διασπαρούν οι εν λόγω επιβλαβείς οργανισμοί σε άλλα κοντινά αντικείμενα. Χωρίς κατάλληλη επεξεργασία, τα αντικείμενα θα μπορούσαν να υποστούν ανεπανόρθωτη βλάβη, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει σοβαρά η πολιτιστική κληρονομιά.

(6) Το επιτόπου παραχθέν άζωτο χρησιμοποιείται για τη δημιουργία ελεγχόμενης ατμόσφαιρας με πολύ χαμηλή συγκέντρωση οξυγόνου (ανοξία) σε μόνιμες ή προσωρινές σφραγισμένες σκηνές ή θαλάμους επεξεργασίας, για την καταπολέμηση των επιβλαβών οργανισμών στα αντικείμενα της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το άζωτο διαχωρίζεται από τον ατμοσφαιρικό αέρα και εισάγεται με αντλία στον θάλαμο ή τη σκηνή επεξεργασίας, όπου η περιεκτικότητα της ατμόσφαιρας σε άζωτο αυξάνεται στο 99 % περίπου και, κατά συνέπεια, το οξυγόνο αφαιρείται σχεδόν παντελώς. Η περιεκτικότητα σε υγρασία του αζώτου που διοχετεύεται στην περιοχή επεξεργασίας καθορίζεται σύμφωνα με τις ανάγκες του υπό συντήρηση αντικειμένου. Οι επιβλαβείς οργανισμοί δεν μπορούν να επιζήσουν στις συνθήκες που δημιουργούνται μέσα στον θάλαμο ή τη σκηνή επεξεργασίας.

([1]) ΕΕ L 167 της 27.6.2012, σ. 1.

([2]) Οδηγία 2009/89/ΕΚ της Επιτροπής, της 30ής Ιουλίου 2009, για την τροποποίηση της οδηγίας 98/8/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ώστε να ενσωματωθεί στο παράρτημα Ι το άζωτο ως ενεργός ουσία (ΕΕ L 199 της 31.7.2009, σ. 19).

([3]) Κατάλογος εγκεκριμένων προϊόντων στη διεύθυνση: https://echa.europa.eu/fr/information-on-chemicals/biocidal-products

([4]) Κατ' εξουσιοδότηση κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1062/2014 της Επιτροπής, της 4ης Αυγούστου 2014, σχετικά με το πρόγραμμα εργασιών για τη συστηματική εξέταση όλων των υπαρχουσών δραστικών ουσιών που περιέχονται σε βιοκτόνα τα οποία αναφέρονται στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 528/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 294 της 10.10.2014, σ. 1).

(7) Όπως αναφέρεται στην αίτηση, η ανάπτυξη, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, της τεχνικής της ανοξίας με βάση το άζωτο για την επεξεργασία των αντικειμένων της πολιτιστικής κληρονομιάς επέτρεψε στα πολιτιστικά ιδρύματα (μουσεία, αρχεία, βιβλιοθήκες, κέντρα συντήρησης-αποκατάστασης κ.λπ.) να απομακρυνθούν από τη χρήση πολύ τοξικών ουσιών που χρησιμοποιούσαν προηγουμένως.

(8) Σύμφωνα με τις πληροφορίες που διαβίβασε η Πορτογαλία, η χρήση επιτόπου παραχθέντος αζώτου φαίνεται να είναι η μόνη αποτελεσματική τεχνική για την καταπολέμηση των επιβλαβών οργανισμών, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για κάθε είδους υλικό και συνδυασμό υλικών που βρίσκονται στα πολιτιστικά ιδρύματα, χωρίς να αλλοιώνει τα μακροσκοπικά και μοριακά χαρακτηριστικά των αντικειμένων. Η τεχνική αυτή μπορεί να εφαρμοστεί για την επεξεργασία ιδιαίτερα ευαίσθητων υλικών, όπως η εθνογραφική κληρονομιά, οι μούμιες ή η σύγχρονη τέχνη, στο πλαίσιο της συντήρησής τους.

(9) Η μέθοδος της ανοξίας ή της τροποποιημένης ή ελεγχόμενης ατμόσφαιρας περιλαμβάνεται στο πρότυπο EN 16790:2016 «Διατήρηση πολιτιστικής κληρονομιάς - Ολοκληρωμένη διαχείριση παρασιτοκτονίας» και το άζωτο περιγράφεται στο εν λόγω πρότυπο ως αυτό που χρησιμοποιείται περισσότερο για τη δημιουργία ανοξίας.

(10) Υπάρχουν και άλλες τεχνικές για την καταπολέμηση των επιβλαβών οργανισμών, όπως η ακτινοβολία γάμμα, οι τεχνικές θερμικού σοκ (υψηλές ή χαμηλές θερμοκρασίες) και τα μικροκύματα. Επιπλέον, μπορούν να χρησιμοποιηθούν και άλλες δραστικές ουσίες για τον σκοπό αυτό. Ωστόσο, σύμφωνα με την Πορτογαλία, καθεμία από τις τεχνικές αυτές έχει περιορισμούς όσον αφορά τα υλικά στα οποία μπορούν να εφαρμοστούν.

(11) Όπως αναφέρεται στην αίτηση, άλλες δραστικές ουσίες δεν χρησιμοποιούνται σχεδόν καθόλου πλέον στα πολιτιστικά ιδρύματα, λόγω των επικίνδυνων χαρακτηριστικών τους. Μετά την επεξεργασία με τις εν λόγω ουσίες, τα κατάλοιπα στα επεξεργασμένα αντικείμενα μπορεί να ελευθερωθούν σταδιακά στο περιβάλλον, πράγμα επικίνδυνο για την υγεία του ανθρώπου. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για τα πολιτιστικά ιδρύματα που είναι ανοιχτά για τους επισκέπτες.

(12) Σύμφωνα με τις πληροφορίες που υποβλήθηκαν από την Πορτογαλία, οι μέθοδοι επεξεργασίας θερμικού σοκ (επεξεργασία με ψύξη ή θερμική επεξεργασία) έχουν ανεπιθύμητες επιπτώσεις σε διάφορα υλικά. Η αύξηση ή η μείωση της θερμοκρασίας μπορεί να προκαλέσει μη αναστρέψιμες βλάβες στα αντικείμενα πολιτιστικής κληρονομιάς, ιδίως όσον αφορά τα οργανικά συστατικά. Κατά κανόνα, οι μέθοδοι θερμικής επεξεργασίας δεν είναι κατάλληλες για την επεξεργασία πινάκων ζωγραφικής ή πολύχρωμων αντικειμένων που είναι συνδεδεμένα με κηρό, λάδι ή πρωτεΐνη, δεδομένου ότι κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας οι ιδιότητες των υλικών που εξαρτώνται από τη θερμοκρασία μπορεί να αλλάξουν, με συνέπεια την πρόκληση μη αναστρέψιμης βλάβης των αντικειμένων. Επιπλέον, οι υψηλές θερμοκρασίες μπορεί να προκαλέσουν την αποσκλήρυνση της κόλλας σε συγκολλημένα με κόλλα αντικείμενα και τη συρρίκνωση υλικών όπως το δέρμα ή η περγαμηνή.

(13) Σύμφωνα με τις πληροφορίες που περιέχονται στην αίτηση, η χρήση αζώτου που περιέχεται σε κυλίνδρους δεν είναι κατάλληλη εναλλακτική λύση για τα πολιτιστικά ιδρύματα, διότι παρουσιάζει πρακτικά μειονεκτήματα. Οι περιορισμένες ποσότητες που περιέχονται σε κάθε κύλινδρο συνεπάγονται την ανάγκη για συχνή μεταφορά και ξεχωριστή εγκατάσταση αποθήκευσης. Επιπλέον, σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρέχονται στην αίτηση, υπάρχει ο κίνδυνος να ξεπεραστεί το ανώτατο σημείο φόρτου για το δάπεδο σε ορισμένα ιστορικά κτίρια μουσείων λόγω του βάρους του απαιτούμενου αριθμού κυλίνδρων. Επιπλέον, η επεξεργασία με άζωτο σε κυλίνδρους θα συνεπαγόταν υψηλό κόστος για τα πολιτιστικά ιδρύματα.

(14) Σύμφωνα με την αίτηση, κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, πολλά πολιτιστικά ιδρύματα επένδυσαν στην κατασκευή θαλάμων επεξεργασίας και στην αγορά μονάδων παραγωγής αζώτου. Λόγω του πολύπλευρου χαρακτήρα της και της καταλληλότητάς της για την επεξεργασία όλων των υλικών, η ανοξία με επιτόπου παραχθέν άζωτο χρησιμοποιείται ευρύτατα για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

(15) Το να ζητηθεί από τα πολιτιστικά ιδρύματα να χρησιμοποιούν διάφορες τεχνικές για την καταπολέμηση των επιβλαβών οργανισμών —καθεμία από τις οποίες θα είναι κατάλληλη για συγκεκριμένα υλικά και αντικείμενα—, αντί να χρησιμοποιούν μία τεχνική που έχει ήδη δοκιμαστεί και είναι κατάλληλη για όλα τα υλικά, θα συνεπαγόταν πρόσθετες δαπάνες για τα πολιτιστικά ιδρύματα και θα καθιστούσε δυσκολότερη την επίτευξη του στόχου τους να απομακρυνθούν από τη χρήση πιο επικίνδυνων δραστικών ουσιών κατά την ολοκληρωμένη διαχείριση παρασιτοκτονίας.

(16) Σε αρκετές συνεδριάσεις ([5]) της ομάδας εμπειρογνωμόνων της Επιτροπής, αποτελούμενης από εκπροσώπους των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών για τα βιοκτόνα, που πραγματοποιήθηκαν το 2019, έλαβαν χώρα συζητήσεις σχετικά με πιθανή παρέκκλιση, δυνάμει του άρθρου 55 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012, για το επιτόπου παραχθέν άζωτο.

([5]) 83η, 84η, 85η και 86η συνεδρίαση της ομάδας εμπειρογνωμόνων της Επιτροπής, αποτελούμενης από εκπροσώπους των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012, που πραγματοποιήθηκαν τον Μάιο, τον Ιούλιο, τον Σεπτέμβριο και τον Νοέμβριο του 2019, αντίστοιχα. Τα πρακτικά των συνεδριάσεων διατίθενται στη διεύθυνση: https://ec.europa.eu/health/biocides/events_en#anchor0

(17) Επιπλέον, κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής, μετά την πρώτη παρόμοια αίτηση παρέκκλισης για προϊόντα που αποτελούνται από επιτόπου παραχθέν άζωτο από την Αυστρία, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Χημικών Προϊόντων διεξήγαγε δημόσια διαβούλευση σχετικά με την εν λόγω αίτηση, παρέχοντας σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη τη δυνατότητα να διατυπώσουν τις απόψεις τους. Η συντριπτική πλειονότητα από τα 1 487 σχόλια που ελήφθησαν ήταν υπέρ της παρέκκλισης. Πολλοί παρεμβαίνοντες περιέγραψαν τα μειονεκτήματα των διαθέσιμων εναλλακτικών τεχνικών: οι βασιζόμενες στη θερμοκρασία μέθοδοι επεξεργασίας μπορούν να βλάψουν ορισμένα υλικά· η χρήση άλλων δραστικών ουσιών αφήνει τοξικά κατάλοιπα σε τεχνουργήματα, τα οποία απελευθερώνονται σταδιακά στο περιβάλλον· η χρήση αζώτου σε κυλίνδρους δεν επιτρέπει τον έλεγχο της σχετικής υγρασίας στην περιοχή επεξεργασίας, ο οποίος απαιτείται για την επεξεργασία ορισμένων υλικών.

(18) Δύο διεθνείς οργανισμοί που εκπροσωπούν μουσεία και τόπους πολιτιστικής κληρονομιάς —το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων και το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών— έχουν εκφράσει την πρόθεσή τους να υποβάλουν αίτηση για να συμπεριληφθεί το επιτόπου παραχθέν άζωτο στο παράρτημα Ι του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012, ώστε να μπορέσουν τα κράτη μέλη να χορηγήσουν άδεια σε προϊόντα που αποτελούνται από επιτόπου παραχθέν άζωτο χωρίς να χρειαστεί παρέκκλιση σύμφωνα με το άρθρο 55 παράγραφος 3 του εν λόγω κανονισμού. Ωστόσο, η αξιολόγηση μιας τέτοιας αίτησης, η συμπερίληψη της ουσίας στο παράρτημα Ι του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012 και η απόκτηση αδειών για τα προϊόντα απαιτούν χρόνο.

(19) Η αίτηση δείχνει ότι δεν υπάρχουν κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις στην Πορτογαλία, αφού όλες οι εναλλακτικές τεχνικές που είναι προς το παρόν διαθέσιμες έχουν μειονεκτήματα είτε επειδή είναι ακατάλληλες για την επεξεργασία όλων των υλικών είτε γιατί έχουν πρακτικά μειονεκτήματα.

(20) Με βάση τα ανωτέρω επιχειρήματα, δικαιολογείται το συμπέρασμα ότι το επιτόπου παραχθέν άζωτο είναι σημαντικό για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Πορτογαλία και ότι δεν υπάρχουν κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να επιτραπεί στην Πορτογαλία να χορηγήσει άδειες για τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση βιοκτόνων που αποτελούνται από επιτόπου παραχθέν άζωτο για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

(21) Η ενδεχόμενη συμπερίληψη επιτόπου παραχθέντος αζώτου στο παράρτημα Ι του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012 και η επακόλουθη αδειοδότηση προϊόντων από επιτόπου παραχθέν άζωτο από τα κράτη μέλη απαιτούν χρόνο. Συνεπώς, είναι πρόσφορο να επιτραπεί παρέκκλιση για μια χρονική περίοδο τέτοια που να επιτρέψει να ολοκληρωθούν οι σχετικές διαδικασίες,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ:

Άρθρο 1

Η Πορτογαλία μπορεί να επιτρέψει τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση βιοκτόνων που αποτελούνται από επιτόπου παραχθέν άζωτο για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς έως τις 31 Δεκεμβρίου 2024.

Άρθρο 2

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στην Πορτογαλική Δημοκρατία.

Βρυξέλλες, 15 Ιουλίου 2020.

Για την Επιτροπή
Στέλλα ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ
Μέλος της Επιτροπής